

Oykü...

«Kelimeler insanların dilinde yarı yarı anlam alıyor. Kaç tane sözlük olursa olsun, bizim hemşeriler kelimelerin sözlükteki anlamlarına boş verirler. Açın sözlüğü bakın: "dürzü", "kerhut", "pezevenk", "deyyus", ne demektir, ne anlama gelir? Herhalde "aferin", "brovo", "aşkolsun" anlamına gelmez.

Bizim hemşerilerin çoğu da temelli İstanbul'a yerleşmişlerdir, ya da yılın çok aylarını İstanbul'da bir işte geçirir, birkaç ay da memlekette giderler. Köyde geçen birkaç ay memleketin nüfusunun artmasına, "vatana evlat" yetiştirmeye yeter. İstanbul'da temelli yerleşenler de, tek başlarına İstanbul'da kalırlar. Karıları köydedir. Oğlan çocuklar büyüyüp iş tutacak duruma geldiler mi, onlar da İstanbul'a gelirler... Kızlar, evlenir, İstanbul'da iş tutmaya gelecek başka çocuklar yetiştirirler.

İstanbul'dakiler, iş yapamayacak kadar, ihtiyarladılar mı, köye dönerler. Bu, memurların emekliye ayrılmasına benzer. Hayatları boyunca geçinemedikleri topraklara gömülmek, en son arzularıdır. Hiçbiri gurbette ölmek istemez.

Bizim hemşerilerin İstanbul'da yaptıkları işler çok bellidir, arabalarla, atlarla iyi su satarlar, apartman kapıcılığı yaparlar, bahçivanlık, ama köşklerde, konaklarda park bahçivanlığı yaparlar. Hemşerilerimin konuşmaları çok hoşuma gider. Kelimelere, şehirlilerin verdiği anlamdan başka bir anlam verirler. Daha doğrusu kelimelerin belli, belirli bir anlamı yoktur. Bu, söyleyiş biçimine, sesin sertliğine, yumuşaklığına, söyleyen adamın iyi, kötü niyetine göre değişir.

Erenköy'de benim bir hemşerim var. Asfalt yol üzerindeki bir büyük köşkte bahçivanlık eder. Ara sıra gider, onunla konuşurum. Konuşması, bizim köy ağzıyla konuşması, hoşuma gider. Geçende yine ona gittim. Bahçenin çimenleri üzerinde namaz kılıyordu. Şişman olduğundan zor eğilip doğruluyordu. Namazı bitirene kadar bekledim. Selâm verdi. Dudaklarında dua kıprındaşıyla yanına geldi.

"Hoş geldin," dedi.

"Hoş bulduk. Nasılsın amca?"

Benim bahçivan hemşerim bol bol altmışında vardır.

"Bundan sonra nasıl olacağız," dedi, "İhtiyarlık işte..."

"Hele dur canım, maşallah aslan gibisin."

Biz şurdan burdan konuşken bahçeye iki kişi daha girdi. Bizim hemşerilerin, üniforma gibi kendilerine vergi bir giymişleri vardır. Elbiselerinden bile hemen onları tanırım. Bu gelenlerde bizim hemşerilerdendi. Gençinin ayağında lacivert ketenden bir kovboy pantolonu vardı. Ama bu kovboy pantolonu, onun ayağında şalvar olmuştu. Öbürünün üniforması büsbütün yerliydi; elbisenin, eğer buna elbise denirse, asıl kumaşıyla yamaları birbirinden ayırt edilemiyordu.

Biz bahçenin göbek çimenleri üstünde duruyorduk. Onlar da yanımıza gelince, bahçivan hemşerim gelenlerden yaşlıcasını tanıdı.

"Ooo... Hele bak şu Bibik Yusufa. Len, nirelerdesin? Soyha çıhası..."

Yaşlıcası, "Gusura galma emice," dedi. "Hev' ahlımdasın ya, işten güçten vakit mi galyor."

Bahçivan hemşerim, delikanlıyı sordu.

"Kim bu babayiğit?"

"Tanmadın mı emice, bizim gambur Mustua vardı ya..."

"Eeee?"

"Gambur Mustua'nın oğlu."

"Demee... Bu babayiğit o gavatin oğlu mu?"

"Hee ya..."

Bizim hemşeri delikanlıya döndü:

"Len goca pezüvenk, insan bi yol emicesine gelmez mi?"

Delikanlı utangaçlıkla güldü, başını önüne eğdi. Bizim hemşeri iltifatına devam etti:

"Vay ocağı batası vay... Vay goca dürzü vay... Baban olacak hergüle ne ediyor?"

"Eyidir emice."

"Yusuf emicen ne ediyo? O goca deyyüsten bir haber var mı?"

"Eyidir emice. Selam etti."

Bizim hemşeri, köylüden bir delikanlı gördüğüne sevinçli, boyuna gültüyor.

"Vay eşşek zıpası vay... Len deve gadar olmuşsun be... Kih kih kih... Maşallah maşallah... Heh heh he..."

"Eyidir emice mahsus selamleri var."

"Eleyküm selam. Kih kih kih... Vay goca heruf vay. Lan elimde büyüdün, şuncacaktın be. Daha ne var ne yoh be? Koye varanda o dürzü bubana söyle, severim o deyyusu, dooğru bana gelsin hemi?"

"Başüstüne emice."

"Pek memnun oldum. Hatırımı sayıp geldiniz demek. Eferim len goca gavat. Memiş ne ediyo, memiş... Goca daldaban, o herhut da eyi ya..."

"Eyidir Allah sayesinde."

"Eyi olsun dürzü..."

Bizim hemşeri köyden gelen delikanlının sırtını okşuyor.

"Hele şu alçağa bah..."

Yaşlıcası, "Bize gayri misade emice," dedi. "Biz bi de gayfeye gidek. Hemşeriler var, hal hatır sorak."

"Oldu mu ya... İrahat bi zamanda gelin."

"Bu olana bi iş araydıkdık. Bildiğin bir iş var mı emice?"

"Bu ayı gadar heruf şimdiyecek boşdamı gezdi yattı?"

"Hapisten düneyin çıtı emice."

"Heleee... Geçmiş olsun. Vay vay... Dama niye girdiydi?"

"Cinayet."

"Namıs işi mi?"

"Yoh..."

"Besbelli kötü bi şey."

Delikanlıya sordu:

"Bi irezillik işten mi yoksa?"

"Değil emice."

Bizim hemşireler haysiyetlerine pek düşkünderler, kendilerine ağır söz söylemezler. Namus bir, haysiyet işi iki. Bizim köylerden hırsızlıktan, eşkiyalıktan suçlanan hiç görüşmemiştir. Delikanlı cinayeti anlattı:

"Gayfede kâhat oynuyorduk. Herifin biri oyunda söğdü."

"Söğdü mü?"

"Hee, söğdü."

"Ne diyerek söğdü."

Çoh ağır söğdü emice."

"Ne didi canım?"

"Huzurunda haya iderim emice."

Yaşlısı söze karıştı:

"Buna 'Len' dimiş."

Bahçivan hemşerimin yüzü kızgınlıktan pancar gibi kızardı: "Nee? Len, sana nasıl len dir? Yabanı, san de ses itmedin mi?"

"Etmem olur mu?"

"Temizledin mi?"

"Bıçağı vurdum ya, ölmemiş yaralandı."

"Temizleseydin. Eferim len. Eyi etmissin."

"Emice bu oğlana bi iş var mı?"

"Şimcik mi? Bi soruşturalım. Yarımtesi bi uğran hele."

"Olur emice."

"Dimek sana len didi ha?"

"Bize misade emice."

"Güle güle... Pek memnun oldum. Eferim len goca eşşek, ayu gadar olmuşsun be... Kih kih kih... Vay goca zıpa vay. Ne çabılı geçti zaman heyy... İt enüğü gadardı be... Buban oıcak dürzüye selam et. Memiş emicen gavatina da, İraşit dayın olacık deyyusa da selam et."

"Başüstüne emice. Hadi Allah'a emanet ol."

"Gülegüle..."

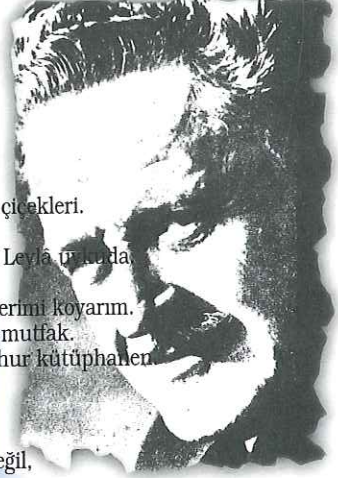
Onlar gittikten sonra bahçivan hemşerim bana "Ne çare temizleyememiş ..." dedi.

Not: Siz kelimelerin sözlükteki anlamına bakmayın kelimelere verdiğimiz anlam bizim niyetimize göre değişir. Sergilerde resimlerden çok iyi anlayanların : "Ya Eşşoğllu Eşşekt..." diye ressamları değerlendirdiklerini çok duymuşsunuzdur.

Kültür-Sanat

Memleketimden İnsan Manzaraları

Söküyor şafak.
Yastıkta koştu kırmızı saçlar
Uyandı Halil'in karısı Ayşe
açıldı beyaz yüzünde kocaman altın gözleri
Oda buz gibi soğuk, yatak sıcak
Ve kadın hapisteki erkeğini istiyor.
Karşıda küçücük karyolada kıza Leyla
bu kış sabahına İskenderun'dan gelmiş bir yemiş gibi
Ve minicik kollarını, dizlerini büküp çenesine doğru tertop
olmuş
Ve avuçları yumulu
Ana, gördü uyuyan kızını:
tekrar rahminin içinde duydu onu.
Perdesiz pencereler
Ayşe çıktı yataktan
kocasının evde kalan siyah, uzun hırkasını aldı sırtına
Mangalda yandı ateş.
Mavi çinko çaydanlıkta ıhlamur
Dışarda Üsküdar uyandı uykudan,
ele gözler mahmur,
Çıplak beyaz ayakları mercan terliklerinde.
Dışarda semtin uyanışı
Ayşe'ye hep böyle geliyor.
Dün para geldi Halil'den
bugün cevap yazılıyor:
"Şekerim,
ondörtbuçuk lirayı
ve mekbuzun kenarında "hasret" yazısını aldım
teşekkür ederim.
Fakat çok üzüldüm,
pek gücüme gidiyor benim için çalışman oralarda,
nefret ediyorum kendi kendimden.
Dün İstanbul'a indim,
dönüşte netuhaf şeyler işittim vapurda.
Hepsi paralarını dışarılara kaçırmış
hem de kimler.
Milyonları varmış İsviçre, Amerika bankalarında
Memleketlerinden korkuyorlar demek.
Demek kaçmakta akılları fikirleri.
Paraları Hollanda'daymış bazılarının,
Almanlar el koymuşlar
ama sonra bizim efendilere cemile olsun diye
yollanmışlar Amerika'ya
Almanya Amerika'yla harbediyor,
ama oradan oraya para gidiyor.
Para: vatansız
Paraya sahip olan vatanlı mı?
Hem, biraz'da vaziyet şöyle gibi:
onlar paranın sahibi değil,
para onların sahibi.
Sonra bir şey daha duydum,
dehşetli, sinirlendim;
sözde İsviçre'ye deyip
Almanya'ya buğday yolluyormusuz
İnsan eti yiyenlere
Memleketimin buğdayını yedirenlerin
Allah belasını versin
Bela okumakla bitmesin mektubum
Sana yeni odamın resmini yapayım
Bu senin görmediğim üçüncü evimizdir.
Bu iskemle işte, bu masa, bu pencere,

Şunlar saksıda kış çiçekleri.
Bu: koltuk, içinde ben varım,
bu: küçük bir karyola, içinde Leyla uykuda
Şurası dolap gibi bir şey:
alabilirim kömürlerimi koyarım.
Bu gördüğüm hem yük, hem mutfak.
Şu da senin dede mirası meşhur kütüphanen
Duvara iyi bak:
resmin,
altında benimkisi.
Odam bu kadar geniş değil,
ya eşyaları küçük yaptım
ya odam büyük kaçtı biraz.
Biçimsiz oldu velhasıl.
Karınız belki bir gün sahibi bir ev yapar,
artık erkeği hapsedilmeyen bir ev,
ama resmini yapamaz..
Mektubum bitti şekerim.
Kızınız uyandı, bana bakıyor.
Ellerinizden öperim..."
Günler den hangi gündeyiz, diye düşündü Ayşe.
Hatırladı: on ikinci ay,
ayın da on beşi.
İmzasını attı
Ve mektuba tarih koymadan zarfı kapattı.
Halil'e ayın otuzbirinde ulaştı mektup:
akşamüstü Bethoven Hasan getirdi odasına.
...
Mahzundu Halil,
Ayşe'nin yazısını görünce unuttu mahzunluğunu
Bethoven Hasan bir parça alayla seyretti onu,
sordu sonra:
"- Mektup yengeden, değil mi?"
"- Evet, nerden bildin?"
"- Galiba üst üste iki defa okudunuz da hocam"
"- İki değil, üç"
...
Okudu Ayşe'nin mektubunu bir kere daha
Doymadı.
Eski mektupları aldı dosyadan, tarihsizdiler.
Halil numara koymuştu hepsine.
Ayşe'den son sekiz ayda gelen mektuplar.
Dizdi mektupları iskambil fahı açar gibi üstüne masanın.
Sırayla alıp okudu.
Bu, Ayşe'ye doğru, geçmiş zamana doğru bir yolculuktu.
Ayşe'nin mektupların katlayıp yerine koydu Halil.
Uzandı karyolaya sırtüstü.
Dört duvar taştan,
pencerede çıplak demirler,
beton soğuk,
Senelerdir:
beton, taş, demir.
Artık yumaşak bir kumaş
tahtası bol sıcak bir oda
hatta tenteneli bir yastık hasreti.
Gözlüklerinin altına çekildi Halil.
Dışarda akşam, dışarda şehrin üstüne kar yağıyor lapa lapa.

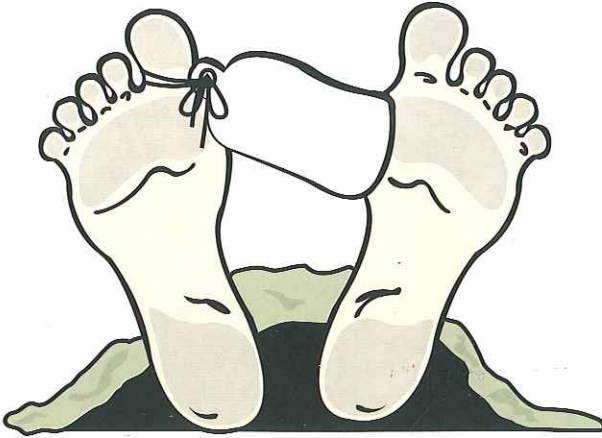
Nazım HİKMET

KİTAP

“Cehenneme Övgü” Gündelik hayatta totalitarizm

Yaymevinin notu: Totalitarizmin kendini yeniden üretmisi, yalnızca baskıcı güçlerin zora dayalı yöntemleriyle değil, bireylerinde sınırlı bir özgürlüğe razı olmasıyla gerçekleşir. Yaratıcılığını zorlayarak özgürlüğünü zenginleştirme çabasına girmeyen birey, var olanla yaşamayı seçer. Bu noktada düzen, bireyin onayıyla ayakta kalıyordur artık. “Seçme özgürlüğü” düzenin sunduğu

çeşitlilik oranında vardır: “Ya şu ya da bu”dur. Gündüz Vassaf ise böylesi bir “seçme özgürlüğü”nün tutsaklaştırıcı yanlarına dikkat çekerek “ya hep ya hiç”i önerir... Ve totalitarizmi ayakta tutan kimi kavramların ne denli kof olduğunu

gösterir: Gündüze karşı geceden, cennete karşı cehennemden, konuşmaya karşı sessizlikten akla karşı delilikten, anlamaya karşı anlamazlıktan... yana olur. Kahramanlığa karşı çıkar, “hain”leri savunur...

...

Cehennem, yönetici sınıflara ve portilere karşı en önemli meydan okuma, onlara karşı en büyük tehdittir. Onların da yanılabilceğini kendilerinden daha büyük güçler tarafından cezalandırılabilceğini ima eden bir tehlikedir cehennem. Cehennem kavramı, halka, ilahi adalet düşüncesini, çektiklerinin öcünün ancak orada alınabileceğini telkin eder.

Cehennem kavramının kaldırılmasıyla, ezilenler, kendilerini ezenleri, orada mahkum etmek özgürlüğünden yoksun bırakılmış oluyorlar. Bu durumda, yöneticilerin maruz kaldığı yegane tehkile, kendi skandallarının ya da teröristlerin hedefi olmaktır...

“Özgürlük Cehennemdir bölümünden”

**Yazar: “Gündüz Vassaf
Ayrıntı Yayınları.**

Ecz. H Zarife KALAYCIOĞLU

Çevreye duyarlı bir yaşamı kalıcılaştırmalıyız

Sevgili Polen Okuyucuları,

Yayın kurulunuzdan bir yazı teklifi geldiği zaman, bir an için hangi çevre sorununu tartışmamız gerektiğini düşündüm. Ama asıl olan çevre

sorunlarını tartışmak değildi.

Çevre sorunlarını görme ve çözüme çabasıydı: ÇEVRECI YAŞAMI benimsemekti. Çevreci yaşam alternatif bir yaşam biçimi değildir. Yaşamın kendisidir.

Bu gerçeklerin farkında mısınız?

* Bir cam şişenin doğada 4000 yıl, plastiğin 1000 yıl, çikletin 5 yıl bira kutusunun 10-100 yıl, sigara

filtresinin 2 yıl süreyle yok olmadığını,

* 3.7 litre benzinin yaklaşık 3 milyon litre içme suyunu kirletebileceğini,

* 1 ton kullanılmış beyaz kağıt, geri kazanıldığında 16 adet çam ağacının, bir ton kullanılmış gazete

kağıdı geri kazanıldığında ise 8 adet

çam ağacının kesilmesinin önlenmiş olacağını,

* Geri dönen her bir ton cam için yaklaşık 100 litre petrol tasarruf edilmiş olacağını,

* Ülkemizdeki toprakların üçte ikisinin su veya rüzgâr erozyonunun etkisi altında olduğunu ve her yıl 1cm kalınlığında ve Kıbrıs Adası büyüklüğünde toprağımızın erozyonla yok olduğunu,

* Ülkemizde doğal olarak 120 memeli hayvan, 440 kuş, 23 sürüngen, 350 balık türünün yaşadığını ve 15

memeli, 46 kuş, 18 sürüngen türünün yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu,

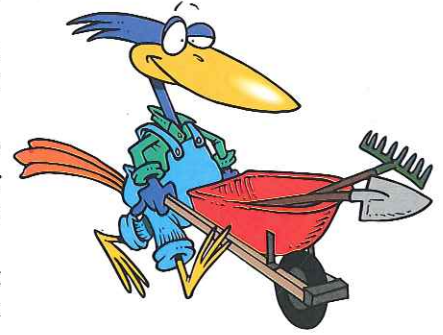
* Dünyanın büyük kuş göç yollarından ikisinin Anadolu'dan geçtiğini,

Ne yaptığımızın farkında mıyız?

* Ülkemizde yaşayan hayvan türü sayısının tüm Avrupa kıtasında yaşayan hayvan türlerinin 1.5 katı olduğunu,

* Yurdumuzda doğal olarak bulunan 9000 bitki türünden, yalnız ülkemizde yetişen 3000 türün endemik

olduğunu,

* Açık bırakılan musluktan 15-20 litre su kaybı olduğunu halbuki diş fırçalarken, traş olurken, sadece 2

litre su kullandığımızı,

* Dünyadaki mevcut suların ancak %1'nin kullanılabilir su olduğunu, biliyor muydunuz?

İşte!

Bu çevre sorunlarının oluşumu da, çözümü de sadece insandadır.

Etkili ve tepkili olmanız dileğiyle...

Kaynak:
Olypos Felsefe
ve Sanat Dergisi
Çevre Bakanlığı
yayımları